

Els agrocombustibles a Catalunya

Mecanismes i efectes de l'uropeïtzació en la política pública

Autora: Alba Prados Pascual
Dirigit per Oriol Costa Fernández

Resum

En els darrers temps els agrocombustibles s'han promocionat com una alternativa als combustibles fòssils, adquirint un pes important en les agendes polítiques internacionals. Les dues grans potències econòmiques mundials, els Estats Units i la Unió Europea, han impulsat els agrocombustibles a través de diferents estratègies; plans, legislació, però també amb exempcions fiscals i obligacions de barreja amb combustibles fòssils. En aquest marc, Catalunya va ser de les comunitats autònomes de l'Estat espanyol pioneres en la potenciació d'experiències de producció i consum d'agrocombustibles. A partir de l'anàlisi de la política i el debat a Catalunya es pot destacar la gran influència de l'esfera europea a través de diversos mecanismes en el procés, el que s'ha anomenat en la literatura com *uropeïtzació*. Darrerament Europa s'ha convertit en un important centre de producció de polítiques públiques, especialment en polítiques ambientals i agrícoles a partir dels anys 80. És per aquest motiu que resulta rellevant conèixer les dinàmiques europees en una política complexa com la dels agrocombustibles a Catalunya, que presenta components energètics, però també amb altres aspectes relacionats amb el món agrari i el medi ambient.

Paraules clau: *agrocombustibles, política pública, debat, influències, uropeïtzació.*

Resumen

En los últimos tiempos los agrocombustibles se han promocionado como una alternativa a los combustibles fósiles, adquiriendo un peso importante en las agendas políticas internacionales. Las dos grandes potencias económicas mundiales, los Estados Unidos y la Unión Europea, en los últimos años han impulsado los agrocombustibles mediante diferentes estrategias; planes, legislación, pero también con exenciones fiscales y obligaciones de mezcla con los combustibles fósiles. En este marco, Cataluña fue de las comunidades autónomas del Estado español pioneras en la potenciación de experiencias de producción y consumo de agrocombustibles. A partir del análisis de la política y el debate en Cataluña se puede destacar la gran influencia de la esfera europea a través de diversos mecanismos en el proceso, lo que en la literatura se ha denominado *uropeización*. Europa se ha convertido en un importante centro de producción de políticas públicas, especialmente políticas ambientales y agrícolas a partir de los años 80. Así pues resulta relevante conocer las dinámicas europeas en una política compleja como la de los agrocombustibles en Cataluña, que presenta componentes energéticos, pero también relacionados con el mundo agrario y el medio ambiente.

Palabras clave: *agrocombustibles, política pública, debate, influencias, uropeización.*

Abstract

Lately the agrofuels have been promoted like an alternative to fossil fuels, acquiring an important weight in international political agendas. The two great world-wide economic powers, the United States and the European Union, in the last years have impelled the agrofuels from different strategies; plans, legislation, but also with fiscal exceptions and obligations of mixture with fossil fuels. In this frame, Catalonia was one of the pioneering independent communities of the Spanish State in the involution of experiences of production and consumption of agrofuels. From the analysis of the policy and the debate in Catalonia the great influence of the European sphere through diverse mechanisms in the process can be emphasized, which in literature has denominated Europeanization. Europe has become an important center of production of public policys, especially environmental and agricultural policys from the eighthies. Therefore it turns out relevants to know the European dynamic in a complex policy like the agrofuels in Catalonia, that presents energy components, but also is related to the agrarian world and the environment.

Key words: *agrofuels, public policy, discussion, influences, europeanization.*

Introducció

Un anàlisi de caire regional sobre el procés de la política pública dels agrocombustibles, així com la seva relació amb altres esferes com l'europea i internacional, ofereix diferents potencialitats. En primer lloc, l'estudi de les polítiques públiques resulta rellevant tenint en compte que aquestes són les que condicionen el present i futur del medi ambient a Catalunya. En segon lloc, una escala d'anàlisi regional permet una recerca útil i amb capacitat d'incidir en el procés al territori, oferint eines per millorar la presa de decisions, especialment en temes complexos com les problemàtiques ambientals. Per últim, conèixer de primera mà un procés actual –l'europèitització– permet estudiar en temps present les influències sorgides del procés d'integració europea i aportar conclusions sobre les dinàmiques.

Objectius

El primer objectiu general d'aquesta recerca és el d'elaborar una anàlisi del debat sobre els agrocombustibles i del procés de la política pública d'impuls d'aquests a Catalunya, des de l'aparició del problema, passant per la seva inclusió en l'agenda, redacció, implementació i avaluació de la política pública. Els objectius específics per a dur a terme aquesta anàlisi són:

- Caracteritzar el marc energètic, normatiu i d'argumentacions en que es donen les polítiques d'agrocombustibles. Alhora esbrinar i explicar les causes que marquen l'interès per aquesta nova aposta energètica.
- Realitzar una diagnosi del contingut i l'estat de la política pública en qüestió, bàsicament materialitzada en l'apartat sobre biocarburants del Pla d'Energia de Catalunya 2006-2015.
- Reconèixer els actors que han intervingut en el procés i els seus recursos, així com la seva posició i el paper que han desenvolupat.

- Identificar les variables del debat a Catalunya i la posició dels diferents actors en relació a aquestes.
- Identificar les interaccions que hi ha entre els actors implicats, i veure com aquestes han afectat al procés de definició, elaboració i implementació de la política pública, així com l'estat del debat sobre els agrocombustibles.

En el present estudi s'estableix un segon objectiu general que consisteix en elaborar un anàlisi de la relació de l'esfera europea i la catalana i les seves implicacions. Els objectius específics d'aquesta part de l'estudi són:

- Analitzar els mecanismes d'influència de l'europèitització en les polítiques d'agrocombustibles a Catalunya.
- Identificar els efectes d'aquestes influències en els processos, discursos i procediments a Catalunya.
- Estudiar la relació entre els cicles de la política pública a nivell europeu i català.

Estructura i metodologia

El present estudi consta de cinc capítols. En el capítol introductori s'exposa la justificació de la recerca i el marc d'anàlisi escollit, a més de mostrar els objectius generals i específics, la metodologia i l'estructura.

En el capítol d'antecedents es contextualitza al lector/a en la recerca entorn als agrocombustibles en tres vessants diferents: consideracions prèvies de caràcter tècnic, una breu història dels agrocombustibles, així com el context energètic i normatiu.

A continuació, en el capítol tercer, es planteja l'anàlisi del nivell català pel que fa aquesta política i el debat associat. En aquest capítol es realitza una aproximació a la política pública catalana, als actors implicats, a les variables del debat així com a les interrelacions que s'estableixen entre els agents. Posteriorment, s'analitzen les relacions

que han existit entre aquesta política a Catalunya amb l'escala europea i internacional, fent èmfasi als mecanismes i efectes del procés d'uropeïtzació en la política.

Per últim, el capítol de conclusions apunta les aportacions i consideracions més importants realitzades així com els comentaris finals de la recerca.

La metodologia per a desenvolupar la primera part de l'anàlisi d'evolució i debat de la política d'agrocombustibles a Catalunya consisteix per una banda en una cerca de primera mà a través d'entrevistes dels actors considerats en l'espai de la política. Per altra banda, també s'ha realitzat una cerca de materials a través de fonts d'informació secundàries, revisió bibliogràfica així com assistència a seminaris, conferències i jornades sobre agrocombustibles a Catalunya.

El marc de l'anàlisi escollit per tal de fer l'aproximació als agrocombustibles a Catalunya és l'estudi de les polítiques públiques (*policy analysis*). Pel que fa als propòsits o enfocaments d'aquest anàlisi, en el present estudi s'ha utilitzat el de la *política pública com a variable a explicar* (variable dependent). Així doncs, l'objectiu és explicar els continguts o canvis en la política pública analitzada en base a diferents qüestions (variables explicatives), que són principalment: el context institucional ("les regles del joc"), o altres factors explicatius de tipus polític i territorial; els actors públics i privats (conducta i accions) i les relacions que s'estableixen entre ells (que en la literatura s'ha anomenat com *l'arena política*); i els instruments o recursos dels quals disposa cada actor presents en el procés.

Pel que fa als paradigmes d'estudi de les polítiques públiques, en la present recerca s'utilitza principalment l'enfocament de Lindblom, és a dir, el joc dels actors determina els continguts de les polítiques, per tant, l'important és estudiar el cicle de la política pública.

L'anàlisi del debat s'ha estructurat a través de quatre variables. Partint de la informació de les entrevistes realitzades així com pels documents dels actors, altres entrevistes publicades, etc. es confecciona una distribució dels actors respecte

aquestes. Finalment, es mostraran els resultats en forma de gràfics.

Per a la segona part, l'anàlisi de les dinàmiques d'influència de la política catalana d'agrocombustibles amb l'esfera europea, s'ha realitzat una revisió bibliogràfica d'estudis relacionats amb la temàtica, llibres, articles, documents oficials, legislació, documents no publicats així com seguiment de la premsa.

El marc teòric utilitzat en aquesta segona anàlisi és la de l'uropeïtzació i la incipient literatura relacionada, que tracta la creixent importància del nivell europeu en les polítiques dels Estats membres, ja sigui a través de legislació o de polítiques, i els mecanismes i efectes derivats.

Antecedents

A continuació, es presenten les principals característiques contextuais i de debat que marquen l'aparició de les polítiques d'agrocombustibles.

La utilització de carburants alternatius al petroli no és un descobriment recent, malgrat que en els darrers anys han tingut un reconeixement més generalitzat ¹. De totes maneres, aquests carburants van ser relegats a un segon pla per l'entrada dels combustibles fòssils, ja que el seu refinament resultava més barat. Als anys 80 i especialment principis dels 90, aparèixen un bon nombre de publicacions que ressalten els problemes ambientals i de salut associats a l'ús de combustibles fòssils. En aquest context, als anys 90, EEUU i alguns països europeus comencen a desplegar normativa per tal de substituir l'ús dels combustibles fòssils, i tenen lloc les primeres experiències de producció de carburants a partir d'olis vegetals².

Són múltiples els noms que s'han utilitzat per denominar els combustibles obtinguts a partir de la

¹ Ja des de mitjans del segle XIX van començar-se a emprar olis vegetals amb finalitat de carburants (Russi, 2007).

² Les primeres experiències tècniques amb biodièsel a Europa daten del 1982 a Àustria i Alemanya, però no és fins l'any 1985 quan es construeix la primera planta pilot productora d'agrocombustibles a Silberggerg (Àustria) a través d'olis provinents de la colza (www.eco2site.com, consultat 17/06/08)

biomassa: *biocombustibles*, *biocarburants*, *agrocarburants*. En aquest estudi s'utilitzarà el terme *agrocombustibles* per evitar la connotació ecològica que *per se* s'associa al prefix *bio*, i per centrar la recerca només en els carburants obtinguts de cultius agrícoles amb finalitats energètiques, excloent així l'aprofitament de residus agrícoles, biomassa forestal o olis reciclats, altres varietats de combustibles provinents de diferents formes de la biomassa.

Alguns trets del context energètic permeten entendre la potenciació de l'aposta dels agrocombustibles, especialment a la UE i als EEUU. En primer lloc, l'existència de desigualtats regionals pel que fa a les pautes de producció i consum d'energia a nivell mundial, fa que es creï un panorama d'exportació/importació. En segon lloc, tot i la tendència a diversificar les fonts d'energia, el petroli segueix tenint una hegemonia destacable en el mix energètic. Aquesta característica cada vegada és considerada pels països europeus com una situació de creixent risc energètic, econòmic i social. En tercer lloc, la importància del sector transport en els consums energètics i la utilització de petroli.

Així doncs, amb el context energètic de partida els agrocombustibles apareixen com una aposta per tal d'assegurar el subministrament energètic i aconseguir certa independència de les zones exportadores de petroli, així com de les possibles inestabilitats del preu del barril.

Per tal de contextualitzar l'aposta dels agrocombustibles a Catalunya resulta útil fer un repàs de la normativa internacional, europea i espanyola en el camp dels combustibles provinents de la biomassa..

A nivell internacional, els objectius de Kyoto suposen un teló de fons per l'aposta dels agrocombustibles i agreugen la necessitat de començar a prendre mesures en el sector transport pel que fa al creixement de les emissions de gasos d'efecte hivernacle.

A nivell europeu, les primeres línies d'actuació les marcaven els llibres verds, que tot i no suposar objectius vinculants, estableixen les estratègies comunitàries en el camp de l'energia. Amb la Directiva 30/2003 CE es comença a elaborar la

legislació a nivell europeu. Amb aquesta es presenten els primers objectius vinculants i d'obligada transposició dels països membres de consum en el sector transport de biocarburants sobre el total de consum: un 2% l'any 2005 i el 5,75% al 2010.

L'any 2005 va aprovar-se el Pla d'Energies Renovables 2005-2010 (PER), la transposició dels objectius europeus a nivell espanyol. Amb el PER i altres lleis i reglaments anteriors, es construeix el suport de l'administració estatal a la promoció dels agrocombustibles, que inclou exempcions fiscals, obligació pels productors de dièsel o benzina de barrejar percentatges d'agrocarburants, així com l'ús d'agrocombustibles en empreses de transport públiques o flotes municipals.

El debat entorn als agrocombustibles ha anat variant i ha suposat l'aparició de canvis en les postures d'alguns actors, creació de noves aliances, etc. En el debat actual es poden identificar quatre variables clau: els balanços energètics, els balanços d'emissions, les implicacions en el desenvolupament rural i la relació entre els agrocombustibles i la crisi alimentària.

La política i el debat dels agrocombustibles a Catalunya

El Pla de l'Energia de Catalunya (2006-2015) és la materialització de la política de suport als agrocombustibles a escala catalana, amb un capítol específic dedicat a la biomassa. En aquest, s'estableixen els objectius establerts de consum de biocarburants considerats de forma genèrica que haurien de suposar un 16.1% sobre el total de carburants l'any 2015. També s'identifiquen les barreres i limitacions que caldria superar.

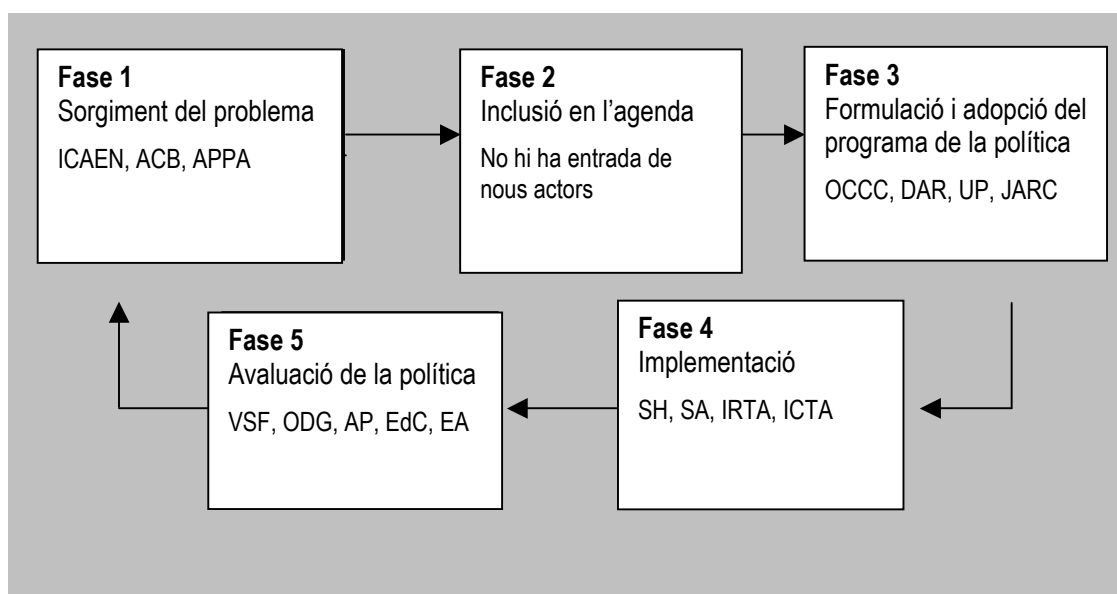
Per tal d'analitzar els actors presents a Catalunya en relació a la política d'agrocombustibles s'usa el concepte de cicle de política pública. Així doncs, a través de les diferents fases s'introdueixen els actors rellevants en el procés, sota la perspectiva conceptual d'*actor intencional*, en la mesura que es consideren aquells que conscientment han actuat en l'espai de la política i que articulen un discurs desxifrabre (veure figura 1).

En relació a les variables del debat es sintetitza el debat a Catalunya en quatre ítems: *balanços* (emissions i energètic), *desenvolupament rural*, *importacions nord/sud*, i per últim, *aplicabilitat a Catalunya dels cultius energètics*. Finalment es mostra una variable global que engloba la postura respecte les quatre variables. Així doncs, es situen els diferents actors -a través de les entrevistes i altres materials- en cinc categories, de menys a més favorables pel que fa a la viabilitat d'aquesta aposta energètica.

Els resultats mostren que les posicions globals dels actors són predominantment moderades. Ni els sectors crítics mostren una negativa rotunda i radical, ni l'administració impulsora "defensa cegament" la política. L'anàlisi revela la importància de les variables amb característiques generals, més que aquelles referents a l'aplicació al territori a escala regional o local.

Per últim, l'estudi de les interrelacions entre els actors permet observar un panorama mancat d'espais estructurats i amplis de debat.

Figura 1. L'entrada d'actors en les diferents fases del cicle de la política pública

Font: Elaboració pròpia a partir de Subirats et al, 2008.

Mecanismes i efectes de l'uropeïtzació en la política d'agrocombustibles a Catalunya

L'estudi de les influències de les dinàmiques entre les esferes europea i internacional en la política d'agrocombustibles catalana permet conèixer alguns aspectes complementaris no considerats analitzant únicament les dinàmiques domèstiques.

Europeïtzació és un concepte relativament nou, utilitzat per a estudiar les polítiques nacionals i les transformacions relacionades amb les dinàmiques d'integració europea. Així doncs, la idea d'uropeïtzació reflexa la creixent importància de la UE com a font de legislació i de creació política pels Estats membres de la UE, especialment amb

el creixement de les competències comunitàries a mitjans de la dècada dels 80s (Aguilar, 1998).

Una possible definició d'uropeïtzació seria aquella que considera processos de construcció, difusió i institucionalització de les regles formals i informals, els procediments, els paradigmes de la política, els estils, les *maneres de fer*, la creença i les normes compartides que primer es defineixen i es consoliden en el procés de la política de la UE, i llavors, s'incorpora en la lògica del discurs (nacional i subnacional) domèstic, les estructures polítiques i les polítiques públiques (Bulmer et al., 2004). La interacció entre els dos nivells apareix doncs com un aspecte central de la definició.

L'europeïtzació opera a través de diversos mecanismes, tot i que per tal que hi hagi canvi domèstic és necessari un desajust entre la política europea i la política interna, així com factors de mediació que promoguin o inhibeixin el canvi.

De l'aproximació als mecanismes que han influït a Catalunya hi ha diferents aspectes a retenir. En primer lloc, el procés d'harmonització ha estat clau en l'evolució de la política. La importància del paper d'Europa com a font de legislació en temes ambientals i de protecció del medi ambient cada vegada està essent més important en el conjunt d'Estats membres. Catalunya, tot i ser una regió sense representació en l'estructura políticoadministrativa europea resulta una regió dinàmica amb relació directa amb les polítiques i processos europeus.

A part de l'harmonització, fruit dels desajustos polítics i institucionals, com mecanisme clar d'europeïtzació, s'han pogut detectar altres mecanismes que han permès configurar l'esdevenir de la política i el paper dels actors a nivell català.

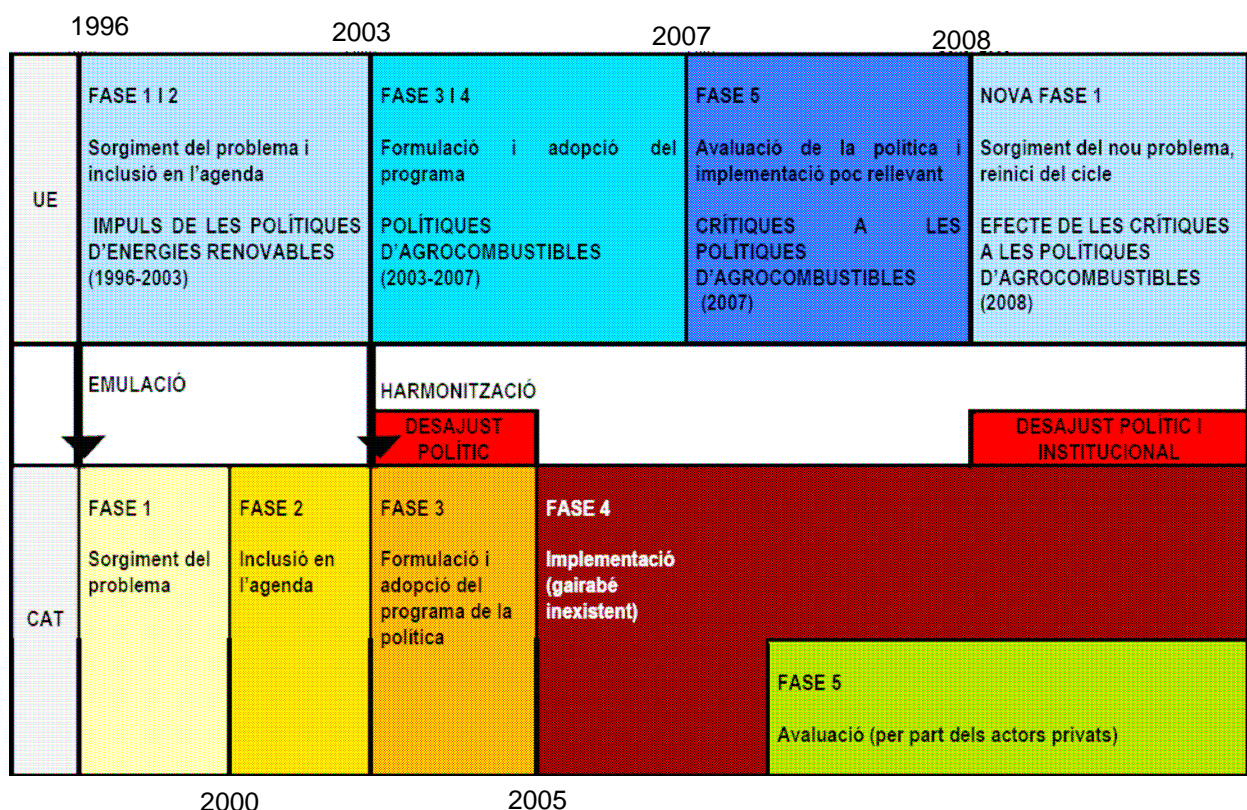
Així doncs, a Europa hi ha una situació amb variacions importants des de 2007. La postura unitària durant el període de 1996 fins finals de

2007 comença a mostrar noves tendències, tant per les crítiques com per canvis en les postures dels propis Estats membres i altres organismes internacionals. De la nova situació europea, cal destacar tres aspectes importants:

En primer lloc, es manifesta una controvèrsia entre el Parlament Europeu i la Comissió Europea. En segon lloc, es crea una fractura creixent en les posicions dels diferents Estats membres. Per últim, també és clau en aquesta nova situació a Europa l'entrada en escena d'agents com la ONU, el FMI, el BM i l'OCDE.

Pel que fa als efectes de l'europeïtzació, afinals de 2007 es dona una separació entre les dinàmiques europea i catalana. En el període anterior, les relacions Europa i Espanya/Catalunya estaven marcades per una elevada convergència de la política, tant des de la dimensió substantiva com institucional o d'estil. A finals de 2007, amb la introducció dels canvis anteriorment explicats a la UE, també es veuen alterades les relacions i efectes de l'europeïtzació entre els diferents nivells. Cada vegada es denota una major divergència (veure figura 2).

Figura 2. Relació entre el procés europeu i català Font: elaboració pròpia

Conclusions

En aquest apartat s'exposen les consideracions més significatives i aportacions de la recerca, realitzant un exercici de síntesi i identificant els aspectes més rellevants. En la darrera part, s'apunten possibles camps d'aprofundiment futurs que es poden derivar d'aquest estudi.

Pel que fa a l'anàlisi de la política i del debat dels agrocombustibles a Catalunya és important retenir els aspectes següents:

- El PEC resulta un document estratègic on es marquen les línies generals en relació als agrocombustibles al no existir fins al moment normativa derivada. En aquest doncs, s'estableixen els objectius i terminis de compliment, però no es concreten accions ni mecanismes per assolir-los. Els objectius i calendaris que s'estableixen per l'assoliment de mercat dels agrocombustibles són, fins i tot, més ambiciosos que els espanyols i europeus (el 16,1% sobre el total de consum de carburants l'any 2015).
- El cicle de la política pública a Catalunya es dona simultàniament amb el cicle a escala europea. S'han detectat també diferències en els temps i l'evolució d'aquests dos cicles.
- Pel que fa a les variables del debat a Catalunya, s'han detectat quatre esferes diferenciades del debat: balanços (emissions, energètics), desenvolupament rural, importacions d'altres països i aplicabilitat al territori català. En el debat a Catalunya es pot destacar que els aspectes on els actors mostren posicions més definides són les variables que afectarien una esfera mundial i que es troben més àmpliament representades en el debat internacional. Els aspectes d'aplicació de la proposta al territori adopten posicions secundàries en el debat.
- Les relacions entre els diferents actors mostren característiques verticals més rellevants en comparació amb les horitzontals. Els actors estan més

influenciats per les relacions amb actors europeus i internacionals que amb l'intercanvi amb els agents de l'esfera catalana. Aquest fet té implicacions en l'evolució de la política així com en l'estructura del debat. Així doncs, les esferes europea i internacional agafen pes alhora de completar l'anàlisi de l'estructura de la política d'agrocombustibles a Catalunya.

De l'anàlisi dels mecanismes i efectes de les influències de les polítiques, dinàmiques i processos europeus a la política d'agrocombustibles catalana és important fixar-se en el següent:

- Entre els mecanismes que han operat en la política estudiada, el procés d'harmonització ha estat clau per explicar dinàmiques que es donen a nivell català, especialment fins l'any 2007.
- La redistribució de recursos, especialment de legitimitat, ha estat un mecanisme d'europèitització molt utilitzat pels actors d'escala catalana durant les fases del procés. Sovint Europa és utilitzada com un recurs extraordinari pels actors domèstics, disponible per les administracions públiques en el que es busquen noves oportunitats per resoldre problemes interns.
- L'existència d'agents de canvi o *norm entrepreneurs* ha afectat en la rapidesa i efectivitat dels canvis a Catalunya. Entre aquests es poden destacar: l'existència d'actors com l'ACB i l'APPA, el clima de coordinació, especialment en temes ambientals, entre el govern català i l'executiu europeu, una cultura política i social de suport a la construcció d'infraestructures viàries per resoldre els problemes de mobilitat a Catalunya així com la generalització de la preocupació per la lluita pel canvi climàtic. Cal tenir en compte que els recursos i mecanismes no són estàtics i agafen més o menys força durant les diferents etapes del procés.
- A finals de 2007 es percep una fractura entre l'evolució de les fases del cicle de

les polítiques a nivell europeu i català. Així doncs, mentre que a Europa es comença a replantejar el problema al qual ha de donar resposta la política pública, a Catalunya es perceben trets d'una fase d'avaluació per part dels actors privats sense una implementació prèvia destacable. A Europa s'introdueix la idea d'un sistema de certificació de l'origen de la matèria primera, per tal d'assegurar-ne certs criteris ambientals. Així doncs, el problema ja no tan sols és el combustible sinó també la sostenibilitat d'aquest. Aquest desajust entre Europa- Espanya/ Catalunya succeeix especialment per les circumstàncies de canvi que comencen a donar-se a l'escala europea.

- La nova situació a Europa està caracteritzada per tres aspectes. En primer lloc, es comencen a percebre diferències clares entre les postures del Parlament Europeu i la Comissió Europea pel que fa a la política d'agrocombustibles. En segon lloc, es fa evident la divergència entre països com França, Alemanya, Holanda i Regne Unit, que demanen una moratòria als objectius europeus, i països com Espanya, que volen mantenir els objectius vinculants. Per últim, l'aparició d'actors de l'esfera internacional, com l'ONU, el FMI, el BM i l'OCDE, també provoquen canvis en les polítiques europees i aporten nous elements al debat.
- Pel que fa als efectes de l'europeïtzació, es pot considerar que anteriorment a finals del 2007 existia una situació d'elevada convergència entre les dinàmiques, processos i polítiques europees i catalanes. A partir de finals de 2007 comença a aparèixer una divergència creixent, tant en la dimensió substantiva, com d'estil de la política, provocada per la situació de canvis a Europa i per una reacció d'inèrcia en les respostes espanyoles i catalanes.

Aquest nou panorama pot comportar possibles implicacions en la política dels agrocombustibles a Catalunya i en les expectatives de futur. Les noves

situacions que s'estan donant en el camp dels agrocombustibles suggereixen canvis propers:

- Per una banda, la nova Directiva de promoció d'Energies Renovables marcarà dues novetats en les polítiques a nivell europeu en relació als agrocombustibles. En primer lloc, es preveu que suposi l'augment dels objectius de consum de biocombustibles en barreja al sector transport fins al 10% l'any 2020 i, en segon lloc, l'entrada en funcionament d'un sistema de certificació de l'origen de la matèria primera i augment dels criteris de sostenibilitat. Aquestes novetats suposaran una pressió d'adaptació sobre els Estats membres.
- Per altra banda, cal esperar veure com evoluciona la pressió dels actors domèstics però també europeus i internacionals sobre els objectius i continguts de les polítiques europees de suport als agrocombustibles i les respostes que aquestes suscitin des d'Europa, que com s'ha pogut veure, han tingut un pes molt important en els darrers mesos.

Per últim cal tenir en compte algunes indicacions de cara a futures recerques que es puguin derivar d'aquesta anàlisi.

- En primer lloc, cal destacar la importància i encara poca extensió dels estudis que tenen com a marc les relacions entre regions, Estats, organismes europeus o fins i tot internacionals, així com l'anàlisi dels mecanismes i els efectes que provoquen. Així doncs, pot resultar interessant observar l'evolució de la política, el debat i les institucions en relació als agrocombustibles a altres regions europees o, fins i tot, altres comunitats autònomes al territori espanyol per detectar similituds i diferències. Aquest fet oferiria especial importància amb les polítiques ambientals afectades cada vegada més per una creixent europeïtzació i amb elevades implicacions territorials. Una altra vessant dins d'aquest marc d'estudi podria ser l'anàlisi dels

mecanismes i els efectes de l'europèització en altres polítiques ambientals.

- Per altra banda, també cal seguir treballant en l'anàlisi de les polítiques d'agrocombustibles, que segueix sent una aposta en plena actualitat i que pateix una evolució constant. Tot i haver guanyat pes en els mitjans de comunicació, el debat social sembla anar un pas enrera respecte el món científic i tècnic, però també de les decisions politicoadministratives. A part de l'interès d'estudis sobre els agrocombustibles, aquests poden ajudar a traslladar el debat a l'esfera ciutadana. Cal doncs, seguir aportant informacions i perspectives al debat per tal de fer-lo el més aplicat, integrat i ric possible, especialment en un tema com el dels agrocombustibles on no semblen existir veritats absolutes per prendre decisions i, en canvi, sí molts aspectes i punts de vista a tenir en compte.

Bibliografia bàsica

AGUILAR, S. (2003) Efectos y mecanismos de la Europeización: Reflexiones en torno a la política medioambiental española.

BÖRZEL, T., THOMAS R. (2000) "When Europe Hits Home: Europeanization and Domestic Change". *European Integration online Papers (EIoP)*.

BÖRZEL, T. (2005) "Europeanization: How the European Union Interacts with its Member States", a S. Bulmer i C. Lequesne (eds.) *The Member States of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, pg. 45-69.

BULMER, S., RADAELLI, C. (2004) *The Europeanization of National Policy? Member States and the European Union*. Oxford, Oxford University Press.

RUSSI, D. (2007) *Social Multi-Criteria Evaluation and renewable energy policies. Part II. An integrated Assessment of biodiesel policies in Italy*. PhD Programme in Environmental Sciences. Universitat Autònoma de Barcelona.

SUBIRATS, J.; KNOEPFEL, P.; LARRUE, C.; VARONNE, F. (2008). *Análisis y gestión de políticas públicas*. Editorial Ariel. Barcelona

I les entrevistes següents:

Ferran Garcia, Responsable del Departament d'Incidència de Veterinaris Sense Fronteres

Ramon Serra, Tècnic de l'Oficina Catalana del Canvi Climàtic (Departament de Medi Ambient i Habitatge)

Pau de la Cuesta, Cap del Servei d'Hidrocarburs (Departament d'Economia i Finances)

Jaume Boixadera, Cap del Servei de Producció Agrícola (Departament d'Agricultura, Acció Rural i Alimentació)

Ernest Ferran, Tècnic en biocombustibles de l'ICAEN

Manel Ebri, President de l'Associació Catalana de Biodièsel

Víctor Mitjans, membre del grup d'energia de la Federació Ecologistes de Catalunya.

Joan Gomà, responsable del grup d'energies renovables d'Unió de Pagesos.

Eloi Nolla, Coordinador d'Energia d'Ecologistes en Acció

Joan Pau Clar i Guevara, Cap del servei d'Automòbils, Productes i Metrologia.

Mònica Vargas, Investigadora de l'Observatori del Deute de la Globalització.

Carles Martínez Gasol, Investigador de l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambiental (ICTA-UAB)

Assumpció Anton, Investigadora de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries

Trinitat Contreras, APPA Biocarburantes
Asociación de Productores de Energías Renovables

Carme Rossell, premsa Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya

Gustavo Duch, membre d'Assemblea Pagesa

Breu llistat d'acrònims

ACB	Associació Catalana del Biodièsel
AP	Assemblea Pagesa
	Asociación de Productores de
APPA	Energías Renovables
BM	Banc Mundial
	Departament d'Agricultura,
DAR	Alimentació i Acció Rural
EA	Ecologistes en Acció
EdC	Federació Ecologistes de Catalunya
FAO	Organització de les Nacions Unides per l'Agricultura i l'Alimentació (Food and Agriculture Organization en anglès)
FMI	Fons Monetari Internacional
ICAEN	Intitut Català de l'Energia
	Institut de Ciència i Tecnologia
ICTA	Ambiental
	Institut de Recerca i Tecnologia
IRTA	Agroalimentàries
	Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya
JARC	
OCCC	Oficina Catalana del Canvi Climàtic
OCDE	Organització per la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OECD en anglès)
ODG	Observatori del Deute en la Globalització
SA	Servei d'Automòbils, Productes i Metrologia (Generalitat de Catalunya)
SH	Servei d'Hidrocarburs (Generalitat de Catalunya)
UP	Unió de Pagesos
VSF	Veterinaris sense fronteres